

SỬ DỤNG CÔNG CỤ DỊCH MÁY TRONG HỌC NGOẠI NGỮ (Khảo sát sinh viên ngành Ngôn ngữ Hàn Quốc, Trường Đại học Công nghiệp Hà Nội)

HOÀNG THI THAO¹
LÃNG THI THU HỒNG²

Abstract: The rapid development of technology has brought significant changes to the methods of teaching and learning foreign languages, especially in the field of translation. Machine translation and automatic translation tools offer many benefits and positive solutions, but at the same time, they also pose many challenges for both teachers and learners. This study conducted a survey on the use of machine translation tools by students majoring in Korean Language at Hanoi University of Industry to clarify the following issues: (1) the current situation of students' use of machine translation tools in learning specialized subjects, focusing on usage habits, frequency, purposes, as well as the advantages and difficulties; (2) students' assessments of the reliability of machine translation tools based on their own experiences; and (3) recommendation for teachers on how to guide students to effectively use machine translation tools in their learning activities.

Keywords: *Korean, machine translation, automatic translation*

1. Mở đầu

Trong thời đại kỹ thuật số, dịch máy, dịch tự động, hay dịch trực tuyến đang ngày càng tạo ra những bước tiến vượt bậc trong dịch thuật. Các công cụ dịch máy, dịch tự động đang mang lại nhiều giải pháp mang tính cách mạng cho người sử dụng, đồng thời vừa cạnh tranh trực tiếp, vừa tạo động lực thúc đẩy đối với loại hình dịch thủ công truyền thống. Định hướng đào tạo biên - phiên dịch đã và đang là định hướng đào tạo phổ biến đối với các trường, các khoa đào tạo ngoại ngữ. Theo đó, đứng trước làn sóng phát triển mạnh mẽ của cuộc cách mạng 4.0, phương pháp dạy học ngoại ngữ nói chung và dạy học dịch nói riêng không thể không đề cập đến dịch máy hay dịch tự động. Trong hoàn cảnh hiện tại, tính hai mặt của dịch máy đang đặt ra những thách thức không nhỏ đối với cả người dạy và người học. Sử dụng dịch máy như thế nào để vừa tận dụng được những thành tựu của công nghệ, vừa phát triển được kiến thức và kỹ năng của người học là một câu hỏi quan trọng cần phải trả lời.

2. Cơ sở lý thuyết và phương pháp nghiên cứu

2.1. Tổng quan về dịch máy

Dịch thuật là một khái niệm quan trọng đối với dạy và học ngoại ngữ. Dịch là việc thay thế nội dung văn bản trong ngôn ngữ này (ngôn ngữ nguồn) bằng nội dung văn bản tương đương trong ngôn ngữ khác (ngôn ngữ đích). Đó là quá trình tái tạo lại ngôn ngữ bằng một phiên bản tự nhiên nhất của thông điệp trong ngữ nguồn, trước hết là về mặt nghĩa, sau đó là về mặt phong cách [1].

Dịch máy (hay dịch tự động) là hình thức dịch toàn bộ văn bản bằng một hoặc nhiều chương trình tin học mà không cần đến sự can thiệp của con người [5]. Dịch máy chính thức xuất hiện vào những năm 50 của thế kỷ XX, khởi nguồn với thử nghiệm trên hệ thống dịch tự động các văn bản tiếng Nga - tiếng Anh đầu tiên trong sự kết hợp giữa Trường Đại học Geoggettown và công ti IBM, kết quả là cho ra đời thiết bị dịch tự động IBM Mark. Trải qua 2 thế hệ của IBM Mark, dịch máy đã trở thành một xu hướng nghiên cứu độc lập, là khoa học liên ngành giữa ngôn ngữ học, kỹ thuật số và công nghệ máy tính.

Với sự phát triển của công nghệ thông tin và kỹ thuật số, dịch máy đã phát triển qua 3 giai đoạn chính: dịch máy dựa trên luật (Rule Based Machine Translation - RBMT), dịch máy thống kê (Statistical Base Machine Translation - SBMT) và dịch máy bằng mạng nơ-ron nhân tạo lớn (Neural Machine Translation - NMT) ra đời năm 2014. Như vậy, dịch máy chỉ mất khoảng 50 năm từ khi ra đời cho đến khi trở nên phổ biến và có tầm ảnh hưởng rộng khắp trong hầu hết các lĩnh vực [4].

Hiện tại, với nền tảng là sự phát triển của kỹ thuật số, dịch máy đã có thể xử lý một khối lượng văn bản khổng lồ trong một khoảng thời gian ngắn với độ chính xác cao. Với sự hỗ trợ của Internet, dịch máy đã phát triển thành hai hình thức dịch tự động và dịch trực tuyến. Internet và trí tuệ nhân tạo (AI) tạo điều kiện cho việc cung cấp dịch vụ dịch tự động thông qua các ứng dụng dịch trực tuyến và đem tới tiềm năng phát triển vô tận cho dịch máy trong tương lai.

^{1,2} Trường Đại học Công nghiệp Hà Nội

2.2. Vai trò của công cụ dịch máy trong dạy - học ngoại ngữ

Trước hết, dịch máy đóng vai trò như một công cụ hỗ trợ cho việc cải thiện các kỹ năng ngoại ngữ. Nhiều nghiên cứu chỉ ra rằng Google Translate được sinh viên (SV) chủ yếu sử dụng để tra cứu từ vựng hoặc kiểm tra độ chính xác của ngữ pháp trong các bài tập đọc hiểu, viết và bài tập dịch thuật [13]. Việc sử dụng dịch máy giúp giảm thiểu rõ rệt các lỗi trong bài viết và nâng cao ý thức của người học trong quá trình viết ngoại ngữ [8]. Dịch máy không chỉ giảm thiểu lỗi từ vựng và ngữ pháp trong bài viết mà còn khuyến khích SV coi viết như một quy trình đòi hỏi sự chỉnh sửa liên tục, không ngừng [12].

Không dừng lại ở việc hỗ trợ các môn kỹ năng tiếng, dịch máy còn được sử dụng phổ biến trong các lớp học dịch. Dịch máy cung cấp giải pháp dịch một cách nhanh chóng với độ chính xác ngày càng được nâng cao. Trong các lớp học dịch, dịch máy có thể thay thế từ điển giấy giúp SV dịch từ và câu một cách nhanh chóng, mở rộng vốn từ và nâng cao kỹ năng dịch [10]. Tuy nhiên, nghiên cứu cũng chỉ ra mặt hạn chế khi người học phụ thuộc quá mức vào dịch máy, khiến suy giảm kỹ năng tìm kiếm và khả năng đánh giá các phương án dịch tương đương trong quá trình tìm kiếm phương án tối ưu [7].

2.3. Nhận thức về dịch máy trong dạy - học ngoại ngữ

Trải nghiệm sử dụng các công cụ dịch máy của SV học ngoại ngữ đã được nhiều nhà nghiên cứu tiên hành khảo sát. Nhiều nghiên cứu đã thừa nhận lợi ích của dịch máy và thể hiện sự đánh giá cao của SV đối với dịch máy. Hầu hết các SV đều cho rằng dịch máy giúp cải thiện kỹ năng viết, hạn chế lỗi và tiết kiệm thời gian [9]. Đồng thời, dịch máy cũng trở thành công cụ tra cứu nhanh chóng, tiện lợi, trợ giúp đắc lực cho quá trình xử lý các bài tập dịch thuật của SV [11].

Tuy nhiên, SV cũng đồng thuận nhận thức được những vấn đề tiêu cực khi phụ thuộc quá mức vào dịch máy. Việc sử dụng dịch máy thường xuyên có thể làm ảnh hưởng đến sự phát triển vốn từ của SV [10], khiến SV bỏ qua những bước quan trọng trong việc hình thành và phát triển kỹ năng dịch thuật [7].

2.4. Phương pháp nghiên cứu và phạm vi nghiên cứu

Phương pháp nghiên cứu chính được sử dụng là phương pháp định lượng, cụ thể là thu thập, thống kê dữ liệu nghiên cứu thông qua việc khảo sát ý kiến dựa trên bảng hỏi. Bảng hỏi được cấu trúc thành hai phần: (1) Thực trạng sử dụng công cụ dịch máy của SV (các công cụ dịch máy thường sử dụng, tần suất sử dụng, mục đích sử dụng, tình huống sử dụng, cảm nhận cá nhân về dịch máy) và (2) Đánh giá về độ tin cậy của dịch máy. Khảo sát được tiến hành từ tháng 1 đến tháng 3 năm 2025 với đối tượng khảo sát là SV chuyên ngành Ngôn ngữ Hàn Quốc đang theo học tại Trường Đại học Công nghiệp Hà Nội. Kết quả, khảo sát đã thu được câu trả lời từ tổng cộng 101 SV từ năm thứ nhất đến năm thứ tư. Dựa trên kết quả khảo sát, nhóm nghiên cứu tiến hành áp dụng cơ sở lý thuyết vào việc phân tích kết quả, từ đó rút ra những kết luận để trả lời cho các câu hỏi nghiên cứu đã đặt ra.

3. Kết quả nghiên cứu

Trong số 101 SV tham gia khảo sát thì có tới 77,3% SV đang học năm thứ ba và năm thứ 4, chiếm hơn 3/4 tổng số SV tham gia khảo sát. Chỉ có chưa tới 1/4 tổng số người tham gia khảo sát là SV năm thứ nhất và năm thứ 2.

Bảng 1. Tỷ lệ sinh viên phân theo năm học

Năm học	Năm thứ 1	Năm thứ 2	Năm thứ 3	Năm thứ 4
Tỷ lệ %	9,9%	12,8%	42,6%	34,7%

Cùng một thời gian và phương thức khảo sát nhưng mức độ tham gia vào khảo sát khác nhau cũng phản ánh phần nào mối quan tâm của SV đối với dịch máy. SV năm thứ nhất mới bắt đầu học tiếng Hàn ở trình độ sơ cấp (học từ bảng chữ cái tiếng Hàn đến các từ, cụm từ, câu đơn ngắn) nên tần suất sử dụng dịch máy có lẽ chưa cao. SV năm thứ 2 đã chuyển từ trình độ sơ cấp sang trung cấp (bắt đầu phải viết những câu ghép, tiếp xúc với các văn bản đọc hiểu có cấu trúc phức tạp hơn), do đó mối quan tâm đến dịch máy, dịch tự động cũng cao hơn. Tỷ lệ tham gia khảo sát của SV năm thứ 3 là cao nhất (42,6%). Đây là nhóm SV đang bắt đầu học trình độ cao cấp trong các môn kỹ năng tiếng, đồng thời là năm học xuất hiện nhiều môn học liên quan đến dịch thuật trong tiến trình đào tạo. Vì vậy, để xử lý lượng bài tập lớn và có độ khó cao trong các môn đọc, viết và dịch thuật, SV năm thứ 3 không thể nào không cần đến trợ thủ đắc lực là dịch máy. Tỷ lệ tham gia trả lời của SV năm thứ 4 cao thứ 2, chỉ sau số SV năm thứ 3. Đây là nhóm SV đã chuyển sang học các môn biên, phiên dịch nâng cao, song số lượng tín chỉ học trực tiếp không nhiều do đồng thời phải hoàn thành các học phần liên quan đến thực tập doanh nghiệp và khoá luận tốt nghiệp.

3.1. Thực trạng sử dụng công cụ dịch máy của SV chuyên ngành Ngôn ngữ Hàn Quốc

Đối với câu hỏi “Bạn đã từng sử dụng dịch máy chưa?”, có tới 86,1% SV trả lời “đã từng sử dụng” và chỉ có 13,9% SV trả lời là “chưa”. Tức là gần như cứ 10 SV thì có tới 9 SV đã từng sử dụng dịch máy trong quá trình học tập của mình. Như vậy có thể thấy việc sử dụng các công cụ dịch máy đã trở nên quá phổ biến, quen thuộc đối với SV ngành Ngôn ngữ Hàn Quốc. Điều này cũng phản ánh tầm quan trọng của dịch máy đối với SV. Đồng thời, tỉ lệ trả lời là “đã từng” cũng tăng lên theo từng năm học. Chỉ có một số SV năm thứ nhất trả lời là “chưa từng”. Kết quả này là phù hợp với đặc thù đào tạo theo từng học kỳ và theo từng năm của các nhóm SV.

Để đánh giá một cách cụ thể hơn về sự khác biệt trong việc sử dụng dịch máy giữa các năm học, nhóm nghiên cứu đã đặt ra câu hỏi: “Sau khi bắt đầu học các môn biên, phiên dịch tiếng Hàn, tần suất sử dụng dịch máy của bạn đã thay đổi như thế nào?” Kết quả thu được như sau: Có tới 66,3% SV trả lời rằng “đã sử dụng thường xuyên hơn” so với trước khi học các môn dịch, 26,7% SV trả lời rằng “tần suất sử dụng đã thay đổi nhưng tăng lên không nhiều” và chỉ có 7% SV trả lời là “ít sử dụng hơn so với ban đầu”. Điều này đã cho thấy một cách rõ ràng hơn mối tương quan giữa đặc thù môn học trong các kì đào tạo đối với tần suất và nhu cầu sử dụng các dịch vụ dịch máy.

Về độ phổ biến của các công cụ dịch máy, dịch tự động có độ nhận diện cao đối với người dùng, trước câu hỏi “Bạn thường sử dụng dịch vụ dịch máy nào?”, khảo sát thu được kết quả như sau:

Bảng 2. Các dịch vụ dịch máy thường được sử dụng

Tên dịch vụ	Google Translate	Papago (Naver)	DeepL	Dịch vụ khác
Tỉ lệ % sử dụng	35,6%	38,6%	11,9%	13,9%

Có thể thấy đối với SV chuyên ngành tiếng Hàn thì Papago vẫn là lựa chọn hàng đầu. Đây là một ứng dụng dịch máy được cung cấp bởi hệ thống tìm kiếm trực tuyến Naver.com, một trang tìm kiếm phổ biến hàng đầu (vượt cả Google) tại thị trường Hàn Quốc. Papago được hỗ trợ từ nhiều từ điển tiếng Hàn trực tuyến và từ nguồn dữ liệu lớn (big data) của Naver nên được SV đánh giá là có tốc độ dịch nhanh, mức độ chính xác cao, văn phong tự nhiên gần gũi với tiếng Hàn của người bản xứ. Phổ biến thứ 2 là ứng dụng dịch trực tuyến của Google. Có lẽ không cần phải nói thêm về độ nhận diện của dịch vụ này. Google Translate không chỉ quen thuộc với SV học tiếng Hàn mà còn rất gần gũi với người học của tất cả các chuyên ngành do tính tiện lợi cao. DeepL và các dịch vụ dịch máy khác chiếm khoảng 1/4 (25,8%) câu trả lời. Như vậy có thể thấy SV có khá nhiều lựa chọn đối với các ứng dụng dịch máy.

Về việc sử dụng các công cụ dịch máy trong các môn học dịch, đối với câu hỏi “Bạn chủ yếu sử dụng dịch máy với cặp ngôn ngữ nào?” thì 49,5% SV lựa chọn dịch Việt - Hàn, 43,6% SV lựa chọn dịch Hàn - Việt và chỉ có 6,9% chọn cặp ngôn ngữ khác. Kết quả cho thấy tuyệt đại đa số SV chỉ sử dụng dịch máy trong các tình huống liên quan đến học tập chuyên ngành, và ít khi sử dụng cho các tình huống ngoài học tập. Thêm vào đó, câu trả lời cũng thể hiện sự khó khăn của SV trong các bài tập dịch ngược là lớn hơn khó khăn trong các bài tập dịch xuôi. SV thường phải tham khảo kết quả từ các dịch vụ dịch máy để chỉnh sửa, chau chuốt các bài viết, bài dịch tiếng Hàn của mình để đảm bảo không chỉ chính xác về mặt ý nghĩa mà còn phù hợp về mặt văn phong, tránh được các lỗi giao thoa ngôn ngữ².

Về tần suất sử dụng dịch vụ dịch máy, kết quả như sau:

Bảng 3. Tần suất sử dụng dịch vụ dịch máy

Tần suất sử dụng	Hàng ngày	3-5 lần/tuần	1-2 lần/tuần	Vài lần/tháng	Hiếm khi sử dụng
Tỉ lệ %	51,5%	27,7%	10,9%	4,5%	5,4%

Hơn một nửa số người tham gia khảo sát trả lời rằng họ sử dụng dịch vụ dịch máy hàng ngày. Điều này chứng tỏ việc sử dụng các dịch vụ này đã trở thành nhu cầu thường nhật, một hoạt động không thể thiếu đối với người học. Hay nói cách khác, các SV này sử dụng dịch máy cho hầu hết các môn học, vì thế mỗi ngày họ đều phải sử dụng công cụ hỗ trợ này cho việc giải quyết các bài tập thuộc nhiều môn học khác nhau. Khoảng 1/4 số SV tham gia khảo sát trả lời rằng họ sử dụng dịch máy 3 - 5 lần/tuần. Đây cũng là tần suất sử dụng khá cao. Có 10,9% SV sử dụng dịch máy 1-2 lần/tuần, tức là ở mức “thỉnh thoảng”. Và chỉ có chưa đến 10% SV hiếm khi sử dụng dịch máy (vài lần/tháng trở xuống).

² Hiện tượng xuất hiện một cách vô ý thức ở một người phải sử dụng luân phiên hai hoặc nhiều ngôn ngữ, những ngôn ngữ này tiếp xúc và ảnh hưởng lẫn nhau: một số yếu tố của ngôn ngữ A được chuyển di sang ngôn ngữ B và ngược lại. Đây là hiện tượng hay xảy ra ở những người học ngoại ngữ trình độ sơ cấp hoặc người dịch chưa có nhiều kinh nghiệm [1].

Tần suất sử dụng dịch máy cũng thay đổi theo từng năm học khác nhau. Các SV năm thứ nhất và năm thứ 2 có tần suất sử dụng thấp hơn so với SV năm thứ 3 và năm thứ 4.

Về câu hỏi “Bạn thường sử dụng dịch máy nhiều nhất trong tình huống nào?”, kết quả thu được như sau:

Bảng 4. Tình huống sử dụng dịch vụ dịch máy

Tình huống	Tỉ lệ trả lời (%)
Trong giờ học trên lớp	19,8%
Khi làm bài tập hoặc báo cáo ở nhà	39,6%
Khi cần đọc hiểu các văn bản tiếng Hàn ngoài giờ học	29,7%
Khi giao tiếp bằng tiếng Hàn	10,9%

tiếng Hàn ngoài giờ học. Như vậy, dịch máy cũng là một công cụ quan trọng giúp SV tham khảo nhiều nguồn kiến thức ngoài cuộc sống, trên các trang mạng để mở rộng vốn từ và nâng cao năng lực tiếng Hàn của mình. Chỉ có 19,8% SV sử dụng các công cụ này nhiều nhất trong các giờ học trên lớp. Ở trên lớp, để phát triển kỹ năng của SV, có nhiều hoạt động giáo viên buộc phải yêu cầu SV tự thực hiện mà không được nhờ đến sự hỗ trợ của dịch máy. Đồng thời, trong các giờ học trên lớp, SV hoàn toàn có thể nhờ giáo viên giải đáp các câu hỏi mà không cần sử dụng các dịch vụ dịch tự động. Tỉ lệ trả lời thấp nhất (10,9%) thuộc về tình huống giao tiếp trực tiếp bằng tiếng Hàn. Trong các tình huống này, để việc giao tiếp không bị gián đoạn, SV ít có cơ hội sử dụng dịch máy, ngoài ra SV cũng ý thức được rằng việc sử dụng dịch tự động trong giao tiếp trực tiếp sẽ hạn chế năng lực giao tiếp bằng tiếng Hàn của chính mình.

Trong nhóm câu hỏi khảo sát nhận thức của SV về rủi ro phụ thuộc vào dịch máy và nỗ lực của cá nhân trong việc giảm thiểu sự phụ thuộc đó, kết quả như sau:

Đối với câu hỏi “Bạn đã từng cố gắng hiểu tiếng Hàn mà không dùng dịch máy chưa?”, tỉ lệ các câu trả lời được thể hiện qua bảng dưới đây.

Bảng 5. Nỗ lực giảm phụ thuộc vào dịch máy để hiểu tiếng Hàn

Câu trả lời	Thường xuyên cố gắng	Thỉnh thoảng cố gắng	Hiếm khi cố gắng	Chưa bao giờ thử
Tỉ lệ trả lời	49,5%	33,7%	12,9%	5,9%

Có tới 94,1% số SV tham gia khảo sát đã ý thức được nguy cơ phụ thuộc vào dịch máy và thể hiện nỗ lực cố gắng không sử dụng các dịch vụ dịch máy ở các mức độ khác nhau. Điều này phản ánh sự nhận thức ở mức độ khá cao của SV về mặt tiêu cực trong việc quá thường xuyên phụ thuộc vào dịch máy. Như rất nhiều nghiên cứu bên trên đã cho thấy, sự phụ thuộc quá mức vào dịch máy có thể khiến suy giảm kỹ năng mở rộng và phát triển vốn từ, kỹ năng tìm kiếm và khả năng đánh giá các phương án dịch tương đương. Có thể thấy gần một nửa số SV thể hiện sự tự giác cao trong việc thoát khỏi phụ thuộc vào dịch máy trong quá trình hiểu tiếng Hàn với câu trả lời “thường xuyên cố gắng”. Chỉ có 5,9% số SV trả lời rằng “chưa bao giờ thử” không sử dụng dịch máy.

Như vậy, các SV đã có ý định giảm tần số sử dụng dịch máy khi năng lực tiếng Hàn của mình đã tăng lên ở một mức độ nhất định. Khi được hỏi: “Bạn có ý định giảm tần suất sử dụng dịch máy khi trình độ tiếng Hàn đã được cải thiện không?” thì có 55,4% SV trả lời “có dự định giảm”, 17,8% SV không chắc chắn về điều này và vẫn còn 26,7% SV trả lời là “vẫn tiếp tục sử dụng”. Như vậy, đối với những SV đã ý thức một cách rõ ràng về sự cần thiết của việc phát triển kỹ năng cá nhân thay vì phụ thuộc vào dịch máy thì họ đều có ý muốn giảm thiểu sử dụng dịch máy. Tuy nhiên vẫn còn không ít SV bày tỏ nhu cầu tiếp tục sử dụng dịch máy với tần suất như cũ. Có thể thấy dịch máy sẽ vẫn là công cụ quan trọng đối với các SV ngay cả khi trình độ tiếng Hàn đã được cải thiện.

3.2. Đánh giá về tính tin cậy của công cụ dịch máy

Về mức độ tin tưởng đối với kết quả của dịch máy, khi được đặt câu hỏi: “Bạn tin tưởng kết quả của dịch máy ở mức nào?”, các câu trả lời thu được như sau:

Bảng 6. Mức độ tin tưởng đối với kết quả của dịch máy

Mức độ tin tưởng	Rất tin tưởng	Tin tưởng ở một mức độ nào đó	Bình thường	Không tin tưởng
Tỉ lệ % trả lời	20,8%	41,6%	36,6%	1%

Kết quả này cho thấy gần như toàn bộ SV (99%) có sự tin tưởng đối với kết quả của dịch máy ở những mức độ khác nhau. Tuy nhiên, phần lớn SV không tin tưởng hoàn toàn vào kết quả dịch máy mà chỉ sử dụng như là một phương án tham khảo (78,2% SV cho rằng chỉ tin tưởng ở mức độ nào đó, mức độ tin cậy là “bình thường”). Kết quả trên một lần nữa khẳng định được sự tự giác của SV trong nhận thức về dịch máy. Một khi không hoàn toàn tin tưởng vào kết quả của dịch máy, SV chắc chắn sẽ có bước rà soát, hiệu đính sau khi dịch máy. Và quá trình này rõ ràng vẫn cần năng lực ngoại ngữ và năng lực đánh giá tự thân của họ. Vì vậy, trước câu hỏi: “Nếu tin tưởng vào kết quả của dịch máy, bạn có nghĩ sau khi dịch máy cần chỉnh sửa không?” thì 79,8% SV đã trả lời là “cần chỉnh sửa”. Tuy nhiên, vẫn có 20,2% SV cho rằng có thể sử dụng ngay kết quả của dịch máy mà không cần hiệu đính, chỉnh sửa. Như vậy có thể thấy rằng một tỉ lệ không nhỏ SV vẫn chưa hoàn toàn ý thức được tầm quan trọng của quá trình soát lại sau dịch máy. Điều này cũng phản ánh sự phụ thuộc không hề nhỏ của một số người học vào các công cụ dịch tự động.

Vậy, trong trường hợp nào thì dịch máy cho kết quả đáng tin cậy nhất hoặc ít tin cậy nhất? Kết quả thể hiện qua hai bảng thống kê như sau:

Bảng 7. Những trường hợp dịch máy thu được kết quả đáng tin cậy nhất

Trường hợp	Từ/cụm từ	Câu ngắn/đơn giản	Câu không có thuật ngữ chuyên ngành	Khác
Tỉ lệ % trả lời	48%	21%	30%	1%

Bảng 8. Những trường hợp dịch máy thu được kết quả ít tin cậy nhất

Trường hợp	Câu dài/phức tạp	Câu có ngữ cảnh quan trọng	Câu có từ lóng, thành ngữ	Khác
Tỉ lệ % trả lời	33,7%	16,8%	47,5%	2%

Kết quả này phản ánh trải nghiệm của SV trong quá trình sử dụng dịch vụ dịch máy. Cụ thể khoảng 70% bày tỏ sự tin tưởng cao đối với kết quả của dịch máy trong trường hợp dịch các từ, cụm từ và các câu ngắn, đơn giản. Tuy nhiên, phần lớn SV cảm thấy không tin tưởng, hay là gặp khó khăn trong trường hợp sử dụng công cụ dịch máy để dịch các thuật ngữ chuyên ngành, đặc biệt là dịch thành ngữ, tục ngữ hoặc tiếng lóng. Bên cạnh đó một tỉ lệ lớn SV cũng trả lời rằng kết quả của dịch máy ít tin tưởng nhất khi dịch các câu dài, phức tạp. Như vậy, khi văn bản dịch có hàm lượng văn hoá cao (thành ngữ, tục ngữ), hàm lượng kĩ thuật cao (thuật ngữ chuyên ngành), hoặc có độ phức tạp về ngữ pháp cao (câu dài) thì độ tin cậy của kết quả dịch bị giảm sút. Cũng có thể hiểu rằng công nghệ ngày càng phát triển song dịch máy vẫn chưa thực sự giải quyết được những nhược điểm cố hữu của mình một cách triệt để. Qua trải nghiệm thực tế, các SV đều đã nhận thức được điều đó và phản ánh lại trong câu trả lời của mình.

Cuối cùng, về quan điểm của SV trong việc so sánh độ tin cậy giữa dịch máy và dịch thủ công, kết quả thu được khá bất ngờ:

Bảng 9. So sánh độ tin cậy của dịch máy và dịch thủ công

Quan điểm	Tỉ lệ trả lời (%)
Dịch thủ công đáng tin cậy hơn nhiều	31,7%
Dịch thủ công đáng tin cậy hơn	35,6%
Dịch máy và dịch thủ công có độ tin cậy ngang nhau	24,8%
Dịch máy đáng tin cậy hơn	5,7%
Dịch máy đáng tin cậy hơn nhiều	1,2%

3.3. Một số điểm cần lưu ý trong việc sử dụng công cụ dịch máy của SV

Kết quả khảo sát cho thấy mặc dù ý thức được mức độ tin cậy đối với kết quả của dịch máy và sự cần thiết phải nỗ lực vượt qua xu hướng phụ thuộc vào dịch máy nhưng tần suất sử dụng dịch máy của SV sẽ vẫn không giảm xuống một cách rõ rệt ngay cả khi năng lực ngoại ngữ của bản thân đã được cải thiện, và phần lớn các SV vẫn không ngừng sử dụng dịch máy. Đây là xu thế tất yếu của hiện tại và tương lai, khi mà công nghệ, đặc biệt là trí thông minh nhân tạo sẽ thay đổi mạnh mẽ toàn bộ các lĩnh vực về đời sống con người. Vì thế, thay vì hạn chế việc sử dụng dịch máy của người học, tốt hơn hết là hướng dẫn họ sử dụng một cách đúng đắn.

Trước hết cần phải trả lời câu hỏi: Có thể sử dụng dịch máy khi nào? Chỉ nên sử dụng dịch máy sau khi người học đã trải qua quá trình tự mình phân tích bài tập và tự mình đưa ra phương án giải quyết bước đầu. Dịch máy nên là một công cụ tham khảo, thông qua đó người học có thể mở rộng

Mặc dù tần suất sử dụng dịch máy rất cao, thậm chí nhiều SV bị phụ thuộc vào dịch máy nhưng gần 70% SV vẫn khẳng định dịch thủ công có độ tin cậy cao hơn dịch máy. Và chỉ có 6,9% SV cho rằng dịch máy cho kết quả đáng tin cậy hơn dịch thủ công. Nói cách khác, SV ý thức được độ tin cậy của dịch máy không hoàn toàn cao nhưng vẫn sử dụng. Thực trạng này đặt ra một bài toán: làm thế nào để khắc phục được vấn đề độ tin cậy của kết quả dịch máy, và làm thế nào để sử dụng thường xuyên mà vẫn không phụ thuộc vào dịch máy.

thêm các phương án dịch hoặc lựa chọn phương án dịch tối ưu nhất sau khi đã sử dụng sự trợ giúp từ các loại từ điển. Kể cả sau khi có kết quả dịch máy, SV vẫn bắt buộc phải tiến hành quá trình rà soát lại để chỉnh sửa hoàn thiện bài viết, bài nói hoặc bản dịch.

Thứ hai: Không nên sử dụng dịch máy khi nào? Dịch máy không nên và không được phép là bước đầu tiên trong quá trình tiếp cận, xử lý các bài tập ngoại ngữ, trong đó có các bài tập dịch của SV. Khuyến khích SV không sử dụng dịch máy trong trường hợp giáo viên biết rõ rằng SV đã được trang bị những kiến thức và kỹ năng cần thiết để tự mình có thể giải quyết bài tập đó. Đặc biệt là các bài tập về các từ, cụm từ, các câu đơn giản, các nội dung không chứa đựng thuật ngữ chuyên ngành... Bởi vì lúc này, việc sử dụng dịch máy có thể làm thui chột khả năng tự huy động kiến thức và kỹ năng giải quyết vấn đề của SV. Ngoài ra, đối với các hoạt động kiểm tra, đánh giá, giáo viên cần phải có quy định rõ ràng về việc sử dụng công cụ dịch máy. Ví dụ: Được sử dụng hay không được sử dụng công cụ dịch hỗ trợ? Và nếu được sử dụng thì các tiêu chí đánh giá cụ thể sẽ như thế nào?

4. Kết luận

Thông qua quá trình phân tích kết quả khảo sát về việc sử dụng các công cụ dịch máy, dịch tự động của 101 SV chuyên ngành Ngôn ngữ Hàn Quốc, Trường Đại học Công nghiệp Hà Nội, có thể rút ra một số kết luận như sau: (1) Đa số SV đã và đang sử dụng dịch máy một cách thường xuyên (trong đó ứng dụng Papago và Google Translate được sử dụng phổ biến nhất), đồng thời không có ý định từ bỏ việc sử dụng các dịch vụ dịch máy trong tương lai; (2) SV có xu hướng sử dụng dịch máy khi làm bài tập và báo cáo ở nhà nhiều hơn là sử dụng trong giờ học trên lớp, sử dụng dịch máy trong các bài tập dịch ngược (Việt - Hàn) nhiều hơn là trong các bài tập dịch xuôi (Hàn - Việt); (3) SV ý thức được nguy cơ của sự phụ thuộc vào dịch máy và nỗ lực thoát khỏi sự phụ thuộc này ở một mức độ nào đó; (4) Mặc dù thường xuyên sử dụng dịch máy nhưng đa số SV vẫn khẳng định tin cậy bản dịch thủ công hơn. Như vậy, nhiệm vụ của người dạy là nắm bắt được hiện trạng sử dụng, cũng như hiện trạng nhận thức của người học về việc sử dụng các công cụ dịch máy để có những hướng dẫn kịp thời, đúng đắn. Nếu được sử dụng đúng mức và đúng cách, dịch máy sẽ trở thành một người thầy, một chuyên gia, một người bạn hỗ trợ đắc lực cho quá trình thụ đắc ngoại ngữ, hình thành những kiến thức, kỹ năng và sự tự chủ của người học tiếng Hàn nói riêng, người học ngoại ngữ nói chung.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Tiếng Việt

1. Vũ Văn Đại. *Lí luận và thực tiễn dịch thuật*. NXB Đại học Quốc gia Hà Nội. 1991.
2. Lê Thị Ngọc Hà. *Tổng quan nghiên cứu về công cụ dịch tự động trong học ngoại ngữ*. Tạp chí Khoa học Việt Nam trực tuyến, quyển 2, số 325, tháng 11 năm 2024.
3. Nghiêm Thị Thu Hương. *Thách thức đối với đào tạo biên phiên dịch tiếng Hàn trong kỉ nguyên số và AI*. Kỷ yếu Hội thảo *Xu hướng giảng dạy tiếng Hàn Quốc trong thời đại số*. Trường Đại học Công nghiệp Hà Nội, tháng 5 năm 2024.
4. Đào Hồng Thu. *Ngôn ngữ học khối liệu và những vấn đề liên quan*, quyển 2. NXB Khoa học xã hội. 2023.
5. Hoàng Văn Vân. *Dịch thuật: lí luận và thực tiễn*. NXB Giáo dục. 2006.

Tiếng nước ngoài

6. 윤성우. *AI 기술의 진화와 번역윤리 그리고 번역가, K-컬처 시대의 문학 문화 콘텐츠 번역과 번역교육의 미래*. 한국문학번역원 번역교육 심포지엄, 2023.08.18, 27-46. 2023.
7. Alsalem, R. *The effects of the use of Google Translate on translation students' learning outcomes*. AWEJ for Translation & Literary Studies, Volume3, Number 4. 2019.
8. Lee, S.M., & Briggs, N. *Effects of using machine translation to mediate the revision process of Korean university students' academic writing*. ReCALL, 33(1), 18-33. 2021.
9. Tsai, S.C. *Chinese students' perceptions of using Google Translate as a translingual CALL tool in EFL writing*. Computer Assisted Language Learning, 35(5-6), 1250-1272. 2022.
10. Setiawan, A., & Axelina, M. *The English Students' Perception in Using Google Translate and U-Dictionary at Translation Class*. International Social Sciences and Humanities, 2(1), 1-6. 2023.
11. Salasiah Ammade, Amaluddin, Fither. *Bilingualism Effect in Learning English Process (Study at SMA 3 Tana-Toraja)*. JLE: Journal of Literate of English Education Study Program, 4(2). 111-123. 2023.
12. Nugraeni, A. H., & Ahmad, Z. *EFL Students' Perception on the Use of Google Translate in Translation Class*. IDEAS: Journal on English Language Teaching and Learning, Linguistics and Literature, 12(1). 2024.
13. Chandra, S. O., & Yuyun, I. *The use of google translate in EFL essay writing*. LLT Journal: A Journal on Language and Language Teaching, 21(2), 228-238. 2018.